Wes-Kaapse Regering

Weskaap Onderwysdepartement
Kurrikulum (VOO)

HERSIENING 2026

Kwartaal 1

REKENINGKUNDE

Graad 12

Aktiwiteite

SUKSES IN REKENINGKUNDE

Om jou sukses in Rekeningkunde te verseker **MOET** jy:

1. Verseker dat jy die formate/uitleg KEN van die:
- Staat van Omvattende Inkomste (Inkomstestaat)
- Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat)
- Kontantvloeistaat
- Produksiekostestaat
- Algemene Grootboekrekeninge, bv. Bateverkope, ens.
- Bankversoeningstaat

2. VERSTAAN en KEN:
- basiese Rekeningkundige konsepte, bv. inkomste, uitgawes, bates, laste, ens.
- reëls vir 'B E L'
- basiese berekeninge, bv. rente op lening/belegging, waardevermindering, ens.

3. WERK DEUR soveel ou vraestelle en ander hulpbronne (bv Telematics materiaal) as moontlik. Doen die vrae oor en oor.

4. Jou sukses in die finale eksamen sal afhang van hoeveel EKSTRA tyd jy aan jou voorbereiding spandeer het.

BASIESE REKENINGKUNDIGE BEGINSELS (REËLS)

Dt **BATES (B)**	Kt
Vermeerder met 'n debietinskrywing +	Verminder met 'n kredietinskrywing -

Dt **LASTE (LB)**	Kt
Verminder met 'n debietinskrywing -	Vermeerder met 'n kredietinskrywing +

Dt **EIENAARSBELANG (EB)**	Kt
Verminder met 'n debietinskrywing -	Vermeerder met 'n kredietinskrywing +

INKOMSTEREKENINGE	
	Gekrediteer (Inkomste ***vermeerder*** EB)

UITGAWEREKENINGE	
Gedebiteer (Uitgawes ***verminder*** EB)	

KLASSIFIKASIE VAN REKENINGE

NIE-BEDRYFSBATES

Tasbare/vaste bates

- Grond en geboue
- Toerusting
- Voertuie

Finansiële bates

- Vaste deposito (langer as 12 maande)

BEDRYFSBATES

Voorrade

- Handelsvoorraad
- Verbruiksgoedere voorhande

Handels- en ander ontvangbare bedrae

- Debiteurekontrole
- Opgelope inkomste / inkomste ontvangbaar
- Vooruitbetaalde uitgawes

Kontant en kontantekwivalente

- Bank (DT)
- Kleinkas
- Wisselgeld
- Vaste deposito (minder as 12 maande)

EIENAARSBELANG

UITGAWES	INKOMSTE
• Koste van verkope • Rente-uitgawe • Huuruitgawe • Salarisse en lone • Skryfbehoeftes • Brandstof • Verpakkingsmateriaal • Herstelwerk • Versekering • Advertensies • Korting toegestaan • Telefoon • Water en elektrisiteit • Verlies met verkoop van bate • Oninbare skulde • Waardevermindering • Handelsvoorraadtekort • Voorsiening vir oninbare skulde-aanpassing (+)	• Verkope • Lopende inkomste • Rente-inkomste • Huurinkomste • Korting ontvang • Oninbare skulde verhaal • Wins met verkoop van bate • Handelsvoorraad-surplus • Voorsiening vir oninbare skulde-aanpassing (–)

NIE-BEDRYFSLASTE

(word oor meer as 12 maande terugbetaal)

- Verbandlening
- Lenings

BEDRYFSLASTE

(word in minder as 12 maande terugbetaal)

- Handelskrediteure
- Oortrokke bank (KT)
- Korttermyngedeelte van lening
- Opgelope uitgawes/uitgawes betaalbaar
- Vooruitontvange inkomste

EIE NOTAS:

Oplossings: https://wcedeportal.co.za/eresource/109456

PRE-TOETS

TOTAAL: 25 **TYD: 20 minute**

VRAAG 1

Kies die korrekte **AARP beginsel** uit die onderstaande lys wat die stelling die beste pas. Skryf slegs die beginsel in die **ANTWOORDKOLOM.**

lopende saak; paring; besigheidsentiteit; wesentlikheid; omsigtigheid; historiese koste

		ANTWOORD
1.1	Bates word aangeteken teen hulle oorspronklike kosprys en nie teen hulle vervangingswaarde nie.	
1.2	Finansiële inligting belangrik vir besluitneming, moet apart getoon word, bv rente uitgawes word geskei van bedryfsuitgawes.	
1.3	Inkomste en uitgawes moet in die korrekte finansiële periode aangedui word.	
1.4	Finansiële state word voorberei met die veronderstelling dat die besigheid sal bly voortbestaan in die nabye toekoms.	
1.5	Syfers moet realisties en konserwatief wees, bv netto debiteure, nadat voorsiening vir oninbare skulde afgetrek is.	

VRAAG 2

Pas die term in KOLOM A met die beskrywing in KOLOM B. Skryf slegs die korrekte letter (A - F) in die **ANTWOORDKOLOM**.

	KOLOM A	KOLOM B		ANTWOORD
2.1	Vaste/ Tasbare Bates	**A**	Bedrae verskuldig wat oor ‘n tydperk langer as 12 maande afbetaal sal word.	
2.2	Bedryfsbates	**B**	Die finansiële resultate van ‘n besigheid se koop en verkoop aktiwiteite.	
2.3	Eienaarsbelang / Eienaarsekwiteit	**C**	Bedrae verskuldig wat binne 12 maande afbetaal sal word.	
2.4	Bedryfswins	**D**	Bates wat vir langer as een jaar gehou word om inkomste te genereer.	
2.5	Nie-bedryfslaste	**E**	Die netto waarde van ‘n besigheid op enige tydstip in die jaar (Totale Bates – Totale Laste).	
		F	Bates omgeskakel in kontant binne een jaar.	

VRAAG 3

Identifiseer die korrekte **Nota tot die Finansiële Staat** waarin elke item geplaas sal word. Kies uit die onderstaande lys en skryf jou keuse in die **ANTWOORDKOLOM**.

Kontant en kontantekwivalente; Handel en ander ontvangbares; Voorraad; Vaste Bates; Handel en ander betaalbares; Gewone aandelekapitaal

		ANTWOORD
3.1	Eiendomsbelasting vir een maand vooruitbetaal	
3.2	Verpakkingsmateriaal voorhande aan die einde van die finansiële jaar	
3.3	Finale dividend verklaar	
3.4	Vaste deposito verval binne nege (9) maande	
3.5	Verkoop van vaste bates teen drawaarde	

VRAAG 4

Voltooi die onderstaande sinne deur die korrekte term in hakies te kies. Skryf die term in die **ANTWOORDKOLOM**.

		ANTWOORD
4.1	Rente op oortrokke bankrekening is ‘n (bedryfs-/ finansierings-) uitgawe	
4.2	Bedryfsbates min Bedryfslaste is (totale / bedryfs-) kapitaal	
4.3	Die Ouditverslag dui aan: "*Met die uitsondering van ‘n paar aspekte, kan aandeelhouers vertrou op die syfers en resultate in die finansiële state*". Dit sal beskou word as ‘n (gekwalifiseerde / weerhouding van opinie) ouditverslag	
4.4	Die Staat van Omvattende Inkomste toon die finansiële (posisie/ resultaat) van die maatskappy.	
4.5	Die (Kontantvloeistaat/ Bankstaat) toon die effek van besigheidsaktiwiteite ten opsigte van kontantbronne van ‘n maatskappy.	

VRAAG 5

Voltooi die onderstaande sinne deur die korrekte term uit die blok te kies. Skryf die term in die **ANTWOORDKOLOM**.

behoue inkomste; belastingaanslag; uitgereikte aandelekapitaal; gemagtigde aandelekapitaal; aandeelhouersverdienste; voorlopige belasting; Kommissie vir Maatskappye en Intellektuele Eiendom (CIPC)

		ANTWOORD
5.1	Die .... is die gedeelte van maatskappywins na belasting wat nie verdeel kan word aan die aandeelhouers nie.	
5.2	Die netto wins na belasting wat beskikbaar is om verdeel te word aan die aandeelhouers is die ……………	
5.3	Die .... reik ‘n registrasienommer aan maatskappye uit.	
5.4	Die bedrag van inkomstebelasting vir die jaar soos bevestig deur SAID wanneer hulle die …………uitreik.	
5.5	Die totale aantal aandele verkoop aan aandeelhouers.	

AKTWITEIT 1 (Terugkoop van aandele: Berekeninge, Grootboek & Notas tot Fin. State)
(30 punte; 20 min)

Die gegewe inligting het betrekking op BAC Bpk. Hul finansiële jaar eindig elke jaar op 28 Februarie.

Toon al die nodige berekeninge in jou ANTWOORDBOEK:

1.1 Toon berekeninge VOOR die terugkoop van aandele op **1 Maart 2025.** (4)

1.2 Doen die berekeninge vir die terugkoop van die aandele op **1 Junie 2025**. (4)

1.3 Bereken die gemiddelde aandeelprys en die Netto Batewaarde per aandeel NA die terugkoop van aandele op **28 Februarie 2026**. (4)

1.4 Toon die nodige inskrywings in die Grootboek vir die jaar tot **28 Februarie 2026**. (14)

1.5 Voltooi die Behoue Inkomste-nota op **28 Februarie 2026**. (4)

Inligting:

Grootboekrekeninge-saldo's op 1 Maart 2025

Gewone aandelekapitaal	R4 500 000 (750 000 aandele uitgereik)
Behoue inkomste	R1 200 000
Bank	R1 100 000

1 Junie 2025
Die direkteure het besluit om R800 000 te betaal vir die terugkoop van 100 000 aandele.

28 Februarie 2026

Netto wins voor belasting	R1 300 000
Inkomstebelasting vir die jaar	R 390 000
Dividende verklaar en betaal	R 260 000

TOTAAL: 30

AKTWITEIT 2: **(50 punte; 40 min)**

Die inligting met betrekking tot Cedar Bpk is vir die jaar geëindig 28 Februarie 2026. Cedar Bpk het 'n geregistreerde aandelekapitaal van 200 000 gewone aandele. 40% hiervan was nog nie 1 Maart 2025 aan die publiek uitgereik nie.

GEVRA:

2.1 Toon die effek van die transaksies hieronder op die Rekeningkundige vergelyking. Bank het te alle tye 'n gunstige saldo. Gebruik die tabel in die ANTWOORDBOEK.

2.2 Voltooi die Notas tot die Finansiële State vir die jaar geëindig 28 Februarie 2026:

- Gewone Aandelekapitaal
- Behoue inkomste

2.3 Die direkteure is nie seker of die prys van die nuwe uitgifte op 1 November 2025 redelik was of nie.

- Bereken die netto batewaarde (NBW) per aandeel op 28 Februarie 2026.
- Dink jy die direkteure het 'n goeie besluit geneem om die aandele teen R6.50 per aandeel uit te reik? Let daarop dat die NBW per aandeel vir die 2025 finansiële jaar 600 sent was. Voorsien TWEE redes vir jou antwoord.

Inligting

Saldo's op 1 Maart 2025:

Gewone Aandelekapitaal	R400 000
Behoue inkomste	R 30 000
Aandeelhouers vir dividende	R 60 000

Transaksies

25 Maart 2025

Eletroniese fonds oorplasings (EFO) is aan aandeelhouers gemaak vir die vorige jaar se finale dividende aan hulle verskuldig.

31 Augustus 2025

Die direkteure verklaar en betaal die tussentydse dividend van 25c per aandeel.

1 November 2025

Al die onuitgereikte aandele word uitgereik teen 650c per aandeel. Al die aandele is opgeneem en bedrae ontvang is gedeponeer.

28 Februarie 2026

- Die direkteure verklaar 'n finale dividend van 35c per aandeel. Al die aandeelhouers sal finale dividende ontvang.
- Die terugkoop van 20 000 aandele van bestaande aandeelhouers teen R7,50 per aandeel is goedgekeur. Die nodige EFOs is aan aandeelhouers gemaak.
- **Netto wins na belasting** vir die jaar is bereken op R420 000. Inkomstebelasting word teen 28% van die netto wins bereken.

TOTAAL: 40

AKTWITEIT 3: (SAID (inkomstebelasting)) (16 punte; 12 min)

Die SAID (inkomstebelasting)-rekening van Somerset Bpk is voltooi vir die finansiële jaar tot 28 Februarie 2025.

GEVRA:

Beantwoord die vrae in die ANTWOORDBOEK.

3.1 Verskaf 'n rede vir die debietinskrywing op 25 Maart 2024. (2)

3.2 Gee 'n moontlike transaksie vir die debietinskrywing op 25 Maart 2024. (2)

3.3 Wat is die totale inkomstebelasting-uitgawe van Somerset Bpk vir die huidige finansiële jaar? (2)

3.4 Bereken die saldo van SAID (inkomstebelasting) op 28 Februarie 2025. Toon jou bewerkings. (5)

3.5 Verwys na die saldo in Vraag 3.4 hierbo bereken. Dui aan of hierdie saldo 'n Bedryfsbate of Bedryfslas is. (1)

3.6 Toon die uitwerking op die rekeningkundige vergelyking van die transaksie op 28 Februarie 2025 vir R75 500. Voltooi die tabel in die antwoordboek. (4)

INLIGTING:

ALGEMENE GROOTBOEK VAN SOMERSET BPK
BALANSSTAATAFDELING

Dt		**SAID (Inkomstebelasting)**				**B8**	**Kt**
2024 Maart	25	Bank	12 000	2024 Maart	1	Saldo	12 000
2024 Aug	31	Bank	30 000	2025 Feb	28	Inkomstebelasting	75 500
2025 Feb	27	Bank	55 000				

16

AKTWITEIT 4 **(Aansuiwerings en Finansiële State)**

Die inligting het betrekking op Toni Bpk, wat geregistreer is met 'n gewone aandelekapitaal van 1 500 000 aandele. Hul finansiële jaar het op **30 Junie 2026** geëindig.

GEVRA:
Dui die invloed van elke aansuiwering (in jou Antwoordboek) op die betrokke finansiële staat. Gebruik die tabel in die ANTWOORDBOEK. Toon jou berekeninge tussen hakies.

TONI BPK
Uittreksel uit die VOOR-AANSUIWERINGSPROEFBALANS op 30 JUNIE 2026

Balansstaatafdeling	**Debiet**	**Krediet**
Gewone aandelekapitaal (900 000 aandele)		1 870 000
Behoue inkomste		120 000
Verbandlening: South Bank		644 000
Grond & geboue	2 076 000	
Toerusting	256 000	
Opgehoopte waardevermindering op toerusting		184 000
Handelsvoorraad	438 000	
Debiteurekontrole	80 000	
Vaste deposito: Star Bank	100 000	
Voorsiening vir oninbare skulde		10 400
Bank	63 100	
Krediteurekontrole		59 000
SAID (Inkomstebelasting)	47 000	
SAID (LBS)		6 210
Pensioenfonds		7 600
Nominale rekeninge		
Vekope		1 942 000
Debiteure-afslag	24 000	
Koste van verkope	1 080 000	
Korting ontvang		1 530
Salarisse en lone	307 300	
Direkteursfooie	120 500	
Advertensies	11 700	
Ouditfooie	36 000	
Rente op verbandlening	31 200	
Oninbare skulde	2 800	
Rente op vaste deposito		9 000
Rente op lopende bankrekening		1 600
Huurinkomste		78 400
Versekering	29 040	
Divere uitgawes	9 200	
Dividende op gewone aandele	60 000	

AKTWITEIT 5 (Finansiële state) (dit volg op AKTWITEIT 4)

LW: AKTWITEIT 5 volg op AKTWITEIT 4 en daarom moet Akt. 4 eers in detail VOLTOOI word voordat AKTWITEIT 5 gedoen kan word.

Gebruik die inligting asook jou antwoorde in AKTWITEIT 4 om die volgende in jou ANTWOORDBOEK te voltooi:

5.1 Staat van Omvattende Inkomste (Inkomstestaat) LW: Begin deur die Bruto wins te bereken **(40)**
5.2 Vaste Bate-nota
5.3 Handel en ander ontvangbares
5.4 Die EKWITEIT- en NIE-BEDRYSLASTE-dele van die Staat van Finansiële Posisie.
LW: Toon berekeninge duidelik en logies tussen hakies

AKTWITEIT 6 (Staat van Finansiële Posisie – formaat)

Verskaf die ontbrekende bedrae om die Staat van Finansiële Posisie in die **ANTWOORDBOEK** te voltooi.

AKTWITEIT 7 (Staat van Finansiële Posisie - Notas) (40; 35 min)

Die inligting het betrekking op **MERRY BPK** op 28 Februarie 2025, die laaste dag van hul finansiële jaar.

GEVRA:

Voltooi die volgende notas tot die Staat van Finansiële Posisie:

7.1 Vaste Bates (25)
7.2 Gewone aandelekapitaal (8)
7.3 Handel en ander betaalbares (7)

UITTREKSEL UIT DIE NA-AFSLUITINGSPROEFBALANS OP 28 FEBRUARIE 2025	
	R
Gewone aandelekapitaal	?
Grond en Geboue	3 394 860
Voertuie teen kosprys	740 000
Opgehoopte waardevermindering op voertuie (1 Maart 2024)	82 000
Toerusting	380 000
Opgehoopte waardevermindering op toerusting (1 Maart 2024)	325 000
Vaste deposito: Stark Bank	225 000
Bank (Dt)	122 950
SAID: Inkomstebelasting (Dt)	50 000
Lening: Spark Bank	360 000
Krediteurekontrole	393 400
Krediteure vir lone	10 538
SAID: LBS	25 280
Pensioenfonds	38 750
Opgelope inkomste	14 000
Opgelope uitgawes	12 000
Vooruitontvange inkomste	19 800
Aandeelhouers vir dividende	?

AANSUIWERINGS en ander inligting:

1. Gewone aandelekapitaal:

- Die gemagtigde aandelekapitaal bestaan uit 5 000 000 gewone aandele.
- Daar was 2 500 000 gewone aandele uitgereik op 1 Maart 2024 teen R1,15 per aandeel
- 'n Verdere 500 000 nuwe gewone aandele is op 25 Maart 2024 teen R1,75 elk uitgereik. Hierdie nuwe aandeeluitreiking was behoorlik ingeskryf.
- Die direkteure het besluit om 312 000 aandele van aandeelhouers teen R2,00 per aandeel terug te koop. Die EFO is op 31 Augustus 2024 gemaak. Hierdie aandeelhouers sal nie finale dividende aan die einde van die jaar ontvang nie.

2. Vaste Bates

- **Grond & Geboue** is aangekoop op 31 Augustus 2024 vir R1 000 000. Dit was behoorlik ingeskryf op hierdie datum.
- **Voertuie**
  - 'n Nuwe voertuig is op 31 Desember 2024 vir R450 000 aangekoop en behoorlik ingeskryf.
  - Waardevermindering word bereken teen 20% p.j. op die verminderde saldo-metode.
- **Toerusting**
  - Sommige toerusting is oud en sal binnekort vervang moet word.
  - Waardevermindering word bereken teen 15% p.j. op die kosprys.

3. Lening van Stark Bank

Na verwagting sal R90 000 in die volgende finansiële jaar terugbetaal word.

4. Inkomstebelasting

R10 482 is nog aan die SAID verskuldig ten opsigte van die jaarlikse inkomstebelasting.

5. Dividende

- Tussentydse dividende verklaar en betaal op 1 September 2024, R300 000
- Finale dividende van 15c per aandeel is op 28 Februarie 2025 verklaar.

AKTWITEIT 8 (Balansstaat + notes) (50 punte; 40 minute)

Die inligting hieronder het betrekking op BOB TAYLOR BPK vir die jaar geëindig 28 Februarie 2025.

GEVRA:

8.1 Voltooi die **Behoue inkomste-nota** tot die Staat van Finansiële Posisie. (10)

8.2 Voltooi die **Staat van Finansiële Posisie** (Balansstaat) op 28 Februarie 2025.
(Toon bewerkings tussen hakies). (40)

INLIGTING:

A. Uittreksel uit die Vooraansuiweringsproefbalans op 28 Februarie 2025

	Debiet	Krediet
Gewone aandelekapitaal (900 000 aandele)		R 4 050 000
Behoue inkomste (1 Maart 2024)		345 000
Lening: Vida Bank (1 Maart 2024)		750 000
Vaste bates teen kosprys	R 4 350 000	
Opgehoopte waardevermindering		650 520
Handelsvoorraad	258 740	
Debiteurekontrole	195 000	
Voorsiening vir oninbare skulde		4 000
Vaste deposito: Santa Bank	**?**	
Bank	464 000	
Krediteurekontrole		101 000
SAID (Inkomstebelasting)	364 000	
Huurinkomste		80 150

B. Addisionele inligting:

(i) **Aandelekapitaal**

600 000	Aandele is aan die beginvan die huidige finansiële jaar uitgereik (gemiddelde aandeelprys: R4,00).
300 000	Addisionele aandele is op 1 Mei 2024 teen R5,50 per aandeel uitgereik.
75 000	Op 28 Februarie 2025 is aandele teruggekoop vir R450 000. Dit **was nie** ingeskryf nie. Aandeelhouers is geregtig op 'n finale dividend.

(ii) **Leningooreenkoms met Vida Bank:**

Beginsaldo, 1 Maart 2024	R 750 000
Terugbetaling gedurende die jaar, rente ingesluit	192 300
Eindsaldo, 28 Februarie 2025	615 000

- Die rente op lening is gekapitaliseer.
- R125 000 van die lening sal in die volgende finansiële jaar terugbetaal word.

(iii) **Dividende:**

- 'n Tussentydse dividend van R240 000 is op 31 Augustus 2024 betaal.
- 'n Finale dividend van 28c per aandeel is op 28 Februarie 2025 verklaar, maar nog nie ingeskryf nie.

(iv) **Die volgende aansuiwerings moet nog in die Staat van Finansiële Posisie in berekening gebring word:**

- Ouditfooie nog uitstaande op 28 Februarie 2025, R19 000.
- 'n Debiteur wat R6 500 skuld, is insolvent verklaar, maar geen inskrywings is nog gemaak nie.
- Die voorsiening vir oninbare skulde moet verhoog MET R1 500.
- Verbruiksgoedere voorhande, R2 180.
- Februarie 2025 se huur is nog nie ontvang nie. Let daarop dat die huur met 15% verhoog is vanaf 1 November 2024.

(v) **SAID (inkomstebelasting):**

- Inkomstebelasting vir die jaar word bereken teen 28% van die netto wins.
- Netto wins voor belasting (nadat alle aansuiwerings in ag geneem is) het **R1 250 000** beloop.

65

OUDITVERSLAE

AKTWITEIT 9 (Ouditverslae - begrippe)

9.1 Kies die ouditmening in KOLOM B wat die soort ouditverslag in KOLOM A die beste beskryf. Skryf slegs die letter (A – C) in die Antwoordkolom in the **ANTWOORDEBOEK**.

	KOLOM A	KOLOM B (opinion)	
9.1.1	Gekwalifiseerde ouditverslag	**A**	Volgens ons mening, weerspieël die finansiële state in alle materiële aspekte 'n redelike weergawe van die finansiële posisie van Shabba Bpk soos op 28 Februarie 2023.
9.1.2	Ongekwalifiseerde ouditverslag	**B**	Ons was nie in staat om genoegsame ouditbewyse te verkry vir ‘n ouditmening nie. Vervolgens spreek ons nie ‘n mening uit oor die finansiële state van Khothule Bpk. vir die jaar tot 28 Februarie 2023 nie.
9.1.3	Weerhoudingsverslag (weerhouding van mening)	**C**	Volgens ons mening, behalwe vir die effek van die ongemagtigde rentevrye lening aan die Hoof Uitvoerende Beampte (HUB), weerspieël die jaarlikse finansiële state ‘n redelike weergawe in alle materiële aspekte van die finansiële posisie van Dai Bpk.

9.2 Voltooi die sinne in KOLOM A met die korrekte terme uit KOLOM B. Skryf slegs die letter (A – E) in die Antwoordkolom in die **ANTWOORDEBOEK.**

KOLOM A		KOLOM B	
9.2.1	Die …………. toon die mening wat aandui of die finansiële state korrek is en 'n geloofwaardige weergawe is van die maatskappy se finansiële resultate	**A**	Internasionale Finansiële Verslagdoeningstandaarde (IFRS)
9.2.2	Die …………. bevat riglyne vir die opstel van finansiële maatskappystate om 'n mate van eenvormigheid te verseker	**B**	SAID-verslag
9.2.3	Die ………..... lewer kommentaar op die finansiële posisie en huidige status van die maatskappy.	**C**	Oudit-steekproefneming
9.2.4	…………………word gedoen wanneer die ouditeure sekere items kies uit die totale beskikbare ouditbewyse kies om in die ouditproses te gebruik.	**D**	Direkteursverslag
		E	Onafhanklike ouditverslag

9.3 Lees die uittreksel uit die onafhanklike ouditverslag van Sumba Bpk. en beantwoord die vrae in die **ANTWOORDBOEK**:

> **UITTREKSEL UIT DIE OUDITVERSLAG VAN SUMBA BPK**
>
> Ons het bevind dat interne beheerprosedures nie nagekom is nie en dat dokumentasie vir 'n beduidende gedeelte van die transaksies getoets, nie bestaan het nie.
>
> As gevolg van die gewigtigheid van die saak wat in die vorige paragraaf beskryf word, kon ons nie genoeg ouditbewyse bekom om as basis vir 'n ouditmening te dien nie. Gevolglik spreek ons nie 'n mening uit oor die finansiële state vir die jaar geëindig 28 Februarie 2025 nie.

9.3.1 Verduidelik waarom die Maatskappywet van publieke maatskappye vereis om deur 'n onafhanklike ouditeur ge-oudit te word. Gee EEN rede.

9.3.2 Die ouditverslag is 'n voorbeeld van 'n (gekwalifiseerde/ ongekwalifiseerde/ weerhouding-van-mening-) ouditverslag.

9.3.3 Aan wie is die ouditverslag gerig? Gee 'n rede vir jou antwoord.

9.3.4 Verduidelik waarom hierdie ouditverslag waarskynlik 'n negatiewe uitwerking op die waarde van die maatskappy se aandele op die JSE sal hê.

KONTANTVLOEISTATE

Hoofdoel	Om die EFFEK van besigheidsaktiwiteite op die KONTANTBRONNE van die maatskappy uiteen te sit
Inligting wat nodig is om die KVS op te stel	• Staat van Omvattende Inkomste (IS), en • Staat van Finansiële Posisie (BS)
	Die inligting / bedrae word 'herrangskik' in die KVS.
	Die IS word VIR 'n finansiële jaar opgestel - bedrae kan dus gebruik word net soos dit gegee is
	Die BS word OP 'n sekere datum opgestel - die effek op kontant moet dus BEREKEN word [huidige jaar - vorige jaar] bv. 2025-bedrae min 2024-bedrae vir die Netto verandering in Kontant & Kontantekwivalente
ALLE besigheids-aktiwiteite kan in DRIE soorte aktiwteite ingedeel word	• Bedryfsaktiwiteite - behoort positief te wees as die mpy suksesvol is • Beleggingsaktiwiteite - word beïnvloed deur direkteursbesluite • Finansieringsaktiwiteite - word beïnvloed deur direkteursbesluite
Bedryfsaktiwiteite	○ Die belangrikste aktiwiteite wat inkomste verdien, wat die maatskappy se sukses sal aandui omdat dit verband hou met die HOOFrede vir die ontstaan van die mpy (bv. verkoop skoene teen 'n wins) ○ **Voorbeelde**: koop & verkoop van voorraad; betaling van krediteure; ontvang betalings van debiteure; betaal bedryfsuitgawes (lone, ens.); betaal SAID vir inkomstebelasting; betaal die aandeelhouers vir dividende
Beleggingsaktiwiteite	○ Aktiwiteite wat die vestiging van infrastruktuur in die mpy behels sodat die mpy meer inkomste kan verdien / produktiwiteit kan verbeter ○ **Voorbeelde**: aankoop/verkope van grond & geboue / voertuie / toerusting; vaste depositos (kan 'ekstra' inkomste verdien met rente)
Finansieringsaktiwiteite	○ Aktiwiteite waar die mpy se infrastruktuur gefinansier word (kapitaalverkryging). ○ **Voorbeelde**: uitreik van nuwe/nog aandele; terugkoop van aandele; verkryging van lenings; terugbetaling van 'n lening

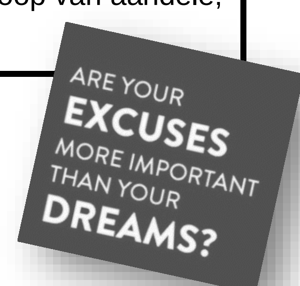

AKTWITEIT 10 (Basiese kennis van KVS-aktiwiteite)

Voltooi die tabel deur 'n merkie in die toepaslike kolom te maak. Die eerste een is vir jou gedoen.

	Beskrywing van transaksie	Bedryfs-aktiwiteit	Beleggings-aktiwiteit	Finansierings-aktiwiteit
1	**Koop goedere op krediet**	✓		
2	Verkoop goedere aan ’n debiteur			
3	Debiteur vereffen sy rekening			
4	Maatskappy genereer fondse deur nuwe aandele uit te reik			
5	Plaas surplus fondse in ’n vaste deposito			
6	Koop meer vaste bates aan			
7	Betaal ’n krediteur			
8	Gaan ’n lening by ’n bank aan			
9	Betaal ’n gedeelte van die lening terug			
10	Betaal salarisse			
11	Betaal Inkomstebelasting			
12	Onttrek fondse uit ’n vaste deposito wanneer dit verval			
13	Ontvang fooi-inkomste vir dienste gelewer			
14	Verkoop vaste bates wat verouderd geraak het			
15	Maatskappy koop aandele van aandeelhouers terug			

AKTWITEIT 11 **(Kontantvloeistaat)**

11.1 Wat is hoofdoel van 'n Kontantvloeistaat?

11.2 Verwys na die Vaste bate-nota by **INLIGTING C**.

Bereken die ontbrekende bedrae (deur a, b, c & d aangedui) in die Vaste/Tasbare Bate-nota vir die jaar tot 31 Oktober 2025.

11.3 Voltooi die Kontantvloeistaat vir die jaar geëindig 31 Oktober 2025. Toon ALLE bewerkings tussen hakies.

11.4 Die direkteure het meer aandele uitgereik en vaste bates verkoop om die kontantvloei te verbeter. 'n Aandeelhouer, John Smith, het hulle gekritiseer vir hierdie besluite.

Vir elke besluit:

- Verskaf 'n rede om John se mening te ondersteun.
- Behalwe vir die verbetering van kontantvloei, verskaf 'n ander rede vir die direkteure se besluite.

INLIGTING:

A. Die volgende inligting is geneem uit die Staat van Omvattende Inkomste (Inkomstestaat) vir die jaar geëindig 31 Oktober 2025:

Rente on lening (alles gekapitaliseer)	175 500
Inkomstebelasting	375 000
Netto wins na belasting	975 000

B. Inligting geneem uit die Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat):

	31 Oktober 2025	31 Oktober 2024
Bedryfsbates	**4 804 000**	**2 820 000**
Voorraad	1 437 500	1 656 250
Handel en ander ontvangbares (sien D)	1 075 000	956 250
Kontant en Kontantekwivalente	2 291 500	207 500
Gewone Aandeelhouersekwiteit	**4 450 000**	**4 000 000**
Gewone aandelekapitaal (sien F)	3 450 000	3 150 000
Behoue inkomste	1 000 000	850 000
Lening: Freeport Bank (12% p.j.)	**2 000 000**	**1 375 000**
Bedryfslaste	**1 450 000**	**1 262 500**
Handel en ander betaalbares (sien E)	1 450 000	1 262 500

C. Vaste / Tasbare bates:

	Grond & geboue	Voertuie	Toerusting
Drawaarde - begin van fin. jaar	**3 000 000**	**660 000**	**?**
Kosprys	3 000 000	900 000	?
Opgehoopte waardevermindering	0	(240 000)	(52 500)
Bewegings			
Toevoegings teen kosprys	0	0	48 000
Vervreemdings teen drawaarde	**(a)**	**(c)**	0
Waardevermindering	0	**(b)**	(55 500)
Drawaarde - einde van die fin jaar	**2 500 000**	**446 000**	**(d)**
Kosprys	2 500 000	750 000	258 000
Opgehoopte waardevermindering	0	(304 000)	?

Addisionele inligting ten opsigte van vaste bates:

- 'n Voertuig is verkoop teen drawaarde op die LAASTE dag van die finansiële jaar. Waardevermindering is afgeskryf op voertuie teen 20% p.j. op die verminderde saldo-metode.
- Grond & Geboue is teen kosprys gedurende die finansiële jaar verkoop.

D.

Handel en ander ontvangbares sluit in:	**31 Oktober 2025**	**31 Oktober 2024**
SAID: Inkomstebelasting	R22 500	0

E.

Handel en ander betaalbares sluit in:	**31 Oktober 2025**	**31 Oktober 2024**
SAID: Inkomstebelasting	0	R27 500
Aandeelhouers vir dividende	R450 000	R385 000

F. Besonderhede van gewone aandelekapitaal:

- Gewone aandelekapitaal aan die begin van die 2025-finansiële jaar het bestaan uit 700 000 gewone aandele, totale waarde R3 150 000.
- Op 1 November 2024, is 50 000 addisionele aandele uitgereik teen R6,00 elk.
- Daar was geen ander veranderinge aan die aandelekapitaal nie.

G. Die dividende (tussentydse en finale) vir die finansiële jaar geëindig 31 Oktober 2025 het R825 000 beloop.

AKTWITEIT 12 (Kontantvloeistaat; Verdelingsrekening; berekening en vertolking van finansiële aanwysers

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot Cobra Bpk wat op die JSE genoteer is.

GEVRA:

12.1 Gebruik die gegewe inligting om die volgende op te stel:
- Die nota vir kontant uit bedrywighede gegenereer
- Die Kontantvloeistaat vir die jaar geëindig 30 April 2025
  (toon bewerkings in hakies waar notas nie verlang word nie)

12.2 Stel die **Verdelingsrekening** op.

12.3 Bereken die finansiële aanwysers wat deur **(a) tot (e)** aangedui word.

12.4 Verduidelik waarom die aandeelhouers tevrede sal wees, al dan nie, met die dividende, verdienste en opbrengs verdien. Haal gepaste finansiële aanwysers aan om jou antwoord te staaf.

12.5 Lewer kommentaar oor die likiditeit van die maatskappy. Haal aan en verduidelik VIER finansiële aanwysers om jou antwoord te staaf.

12.6 Lewer kommentaar oor die finansiële geratheid van die maatskappy. Verduidelik en haal finansiële aanwysers aan om jou antwoord te staaf.

INLIGTING:

FINANSIËLE AANWYSERS

	2025	**2024**
Bedryfskapitaalverhouding	1,1 : 1	1,6 : 1
Vuurproefverhouding	**(a)**	0,7 : 1
Voorraadomsetsnelheid	**(b)**	2,3 keer
Debiteure-invorderingsperiode	24 dae	43 dae
Krediteure-betalingsperiode	30 dae	43 dae
Skuld-ekwiteitverhouding	**(c)**	0,7 : 1
Netto batewaarde per aandeel	**(d)**	79 sent
Verdienste per aandeel	19,9 sent	12,5 sent
Dividende per aandeel	21 sent	12 sent
Opbrengs op aandeelhouersbelang (OOAHB)	**(e)**	19,6%
Opbrengs op totale kapitaal aangewend (OOTKA)	24,5%	17,1%
Rente op lenings	14%	14%

COBRA BPK
BALANSSTAAT OP 30 APRIL

	2025	**2024**
BATES	2 237 500	1 714 400
Nie-bedryfsbates		
Vaste bates	1 917 500	1 514 400
Beleggings	320 000	200 000
Bedryfsbates	854 300	999 600
Voorraad (alle voorraad)	575 000	650 000
Handel en ander ontvangbares (insluitend SAID)	276 300	244 600
Kontant en Kontantekwivalente	3 000	105 000
TOTALE BATES	**3 091 800**	**2 714 000**
EKWITEIT EN LASTE		
Aandeelhouersbelang	1 564 800	1 286 000
Gewone aandelekapitaal (sien inligting nr. 4 hieronder)	1 344 000	960 000
Behoue inkomste	220 800	326 000
Nie-bedryfslaste	740 000	800 000
Verbandlening: Bukha Bank	740 000	800 000
Bedryfslaste	787 000	628 000
Handel en ander betaalbares	372 000	404 000
Aandeelhouers vir dividende	273 000	224 000
Oortrokke bank	142 000	
	3 091 800	**2 714 000**

ADDISIONELE INLIGTING

1. **Die Staat van Omvattende Inkomste (Inkomstestaat) vir 2025 toon die volgende:**

Verkope	R3 500 000
Koste van verkope	R2 200 000
Rente-uitgawes	R 104 000 (alle verskuldigde rente is betaal)
Waardevermindering	R 207 300
Inkomstebelasting	R 151 200
Netto inkomste na belasting	R 388 800

2. **Vaste bates:**

Verouderde vaste bates is teen drawaarde gedurende die jaar vir R145 000 verkoop.

3. **Inkomstebelasting:**

Vir die afgelope twee jaar, het die voorlopige belastingbetalings die belasting vir die jaar oorskry. Die bedrag deur SAID verskuldig is in Handels- & ander ontvangbares ingesluit. SAID skuld R11 600 op 30 April 2024, en R7 300 op 30 April 2025.

4. **Gewone aandelekapitaal:**

1 600 000 uitgereikte aandele op 1 Mei 2024	R960 000
800 000 aandele is op 1 November 2024 uitgereik	R576 000
300 000 aandele is op 28 Februarie 2025 teen 95c per aandeel teruggekoop	?

5. **Dividende:**

- 'n Tussentydse dividend van 8c per aandeel is op 1 Oktober 2024 betaal.
- 'n Finale dividend van 13c per aandeel is op 30 April 2025 verklaar.